

تجهیزات پژوهشی به دانشجو؛ نسبت منابع درجه اول موجود در کتابخانه‌ها به دانشجو، نسبت فضای فیزیکی به دانشجو، و از همه مهمتر، غلبه پژوهش به حفظ محوری در کلاس‌ها و تحول در شیوه برگزاری آزمون‌ها؛ اینها برخی از مهمترین استانداردهایی است که باید در زمینه علوم انسانی با جدیت رعایت شود.

یکی از توقعات مهم نظام آموزش عالی در تحصیلات تکمیلی، پاسخگویی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری در حوزه علوم انسانی به نیازهای کشور است که آن هم یک شاخص مهم در سنجش کیفیت علوم انسانی است. جدای از عرصه آموزش، میزان انتشار مقالات علمی و پژوهشی در ارتباط با مسائل کشور توسط اعضای هیأت علمی، میزان اجرای طرح‌های پژوهشی نوآورانه به منظور رسیدگی به نیازهای روز کشور و نقش آفرینی در گسترش دیپلماسی علمی از جمله استانداردهایی است که از طریق آنها دانشگاه‌ها مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت. در کل، راهبرد وزارت علوم هماهنگ‌سازی جذب دانشجو در دانشگاه‌ها با ظرفیت‌های کیفی و پاسخگویی مضاعف علوم انسانی به نیازهای کشور است.

نقش «جشنواره بین‌المللی فارابی» در تحقق این سیاست‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

جشنواره بین‌المللی فارابی یکی از مهمترین و فاخرترین رویداد علمی در هر سال است که به علوم انسانی و اسلامی اختصاص دارد. این جشنواره در چند زمینه به رساندن علوم انسانی به جایگاه مطلوب خود کمک می‌کند:

۱. رصد و ارزیابی سالانه ظرفیت‌های علمی کشور در علوم انسانی.
۲. ایجاد فضای رقابتی در بین دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و اساتید و دانش‌پژوهان این عرصه.
۳. پاسداشت مقام نظریه‌پردازان، نوآوران و سایر افرادی که اثر برجسته‌ای در حوزه علوم انسانی و اسلامی داشته‌اند.
۴. کمک به شکل‌گیری دیپلماسی علمی از طریق پیوند میان متفکران برجسته ایرانی و غیرایرانی.
۵. شناسایی و حمایت از نخبگان علمی علوم انسانی و اسلامی با سرمایه‌گذاری مشترک وزارت علوم و بنیاد محترم ملی نخبگان.

از سال گذشته و سیزدهمین جشنواره تا امسال و چهاردهمین جشنواره چه اتفاق مثبتی در برگزاری جشنواره رقم خورده است؟

همکارانمان در «پژوهشگاه مطالعات فرهنگی، اجتماعی و تمدنی وزارت علوم» که اداره دبیرخانه دائمی جشنواره را برعهده دارند زیر نظر دبیر محترم جشنواره، که معاون محترم فرهنگی و اجتماعی وزارتخانه هستند، زحمات زیادی را در این یکسال کشیده‌اند که جا دارد از آنان قدردانی کنم. از تقویت نرم‌افزاری دبیرخانه دائمی تا ارتقای کیفی داوری‌ها؛ از باز کردن دایره جشنواره به روی موضوعات حیاتی‌تر تا افزایش حمایت‌های معنوی و مادی از برگزیدگان که جزئیات آن توسط

جمهوری اسلامی ایران که مولود یک انقلاب عظیم فرهنگی است، علوم انسانی از جایگاه و منزلت والایی برخوردار باشد. البته قابل انکار نیست که به‌رغم همه تلاش‌هایی که طی ۴۳ سال اخیر صورت گرفته، علوم انسانی در نظام آموزش عالی هنوز با نقطه مطلوب فاصله دارد و ما از وضعیت کنونی رضایت نداریم و برای اصلاح و تحول آن کوشش می‌کنیم.

سیاست‌های کلیدی وزارت علوم برای رساندن علوم انسانی به جایگاه مطلوب آن چیست؟

پیش از هر چیز، اهتمام ما همراهی حداکثری با شورای عالی انقلاب فرهنگی برای تحقق مصوبات آن شورا در تحول علوم انسانی است؛ در عین حال، وزارت علوم چند سیاست را در راستای مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی مدنظر قرار داده است. اول، اصرار بر کیفیت بخشیدن به علوم انسانی در حیطه‌های آموزش و پژوهش؛ دوم، بالا بردن سهم علوم انسانی در حل مسائل و معضلات کشور؛ سوم، کمک به بسط نظریه‌پردازی‌ها و نوآوری‌های علمی؛ چهارم، گسترش فضای نقد و آزاداندیشی؛ پنجم، اصلاح و تکمیل آیین‌نامه ارتقای اعضای هیأت علمی براساس اقتضات علوم انسانی.

راهبردهای وزارت علوم برای کیفیت بخشیدن به علوم انسانی در دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها چیست؟

در زمینه ارتقای کیفی علوم انسانی استانداردهای روشنی وجود دارد؛ هرچند که این استانداردها قابل اصلاح و تکمیل است. این استانداردها مسیر پیش روی ما برای ارزیابی کیفیت دانشگاه‌ها در عرصه علوم انسانی است، مثلاً نسبت استاد به دانشجو؛ نسبت مراتب و درجات علمی اساتید به دانشجویان در مقاطع گوناگون تحصیلی؛ نسبت امکانات و

دبیر محترم جشنواره اطلاع‌رسانی خواهد شد. آیا وزارت علوم برای دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌هایی که آثار علمی پژوهشگران و دانشجویان شان در جشنواره بین‌المللی فارابی برگزیده می‌شود، مشوق‌هایی را در نظر دارد؟

برای وزارت علوم مهم است که کدام یک از دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها در جشنواره حضور پررنگ‌تری دارند و نیز کدام یک از آنها، آثار علمی برگزیده بیشتری در جشنواره دارند. حضور و فعالیت در جشنواره بین‌المللی فارابی خودش ناخواسته به یک شاخص ارزیابی و رتبه‌بندی علمی در علوم انسانی و اسلامی تبدیل شده است. حتماً حضور و موفقیت در جشنواره بین‌المللی فارابی در حمایت‌های معنوی و مادی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها مؤثر است.

جنابعالی سال گذشته در دیدار برگزیدگان سیزدهمین جشنواره بین‌المللی فارابی، بر ضرورت گسترش «دیپلماسی علمی» تأکید داشتید. علاقه‌مندیم تا کمی در باب «مسیر دیپلماسی علمی در علوم انسانی» توضیح بفرمایید؟

جریان علم و نوآوری علمی به‌طور فزاینده‌ای به سمت بین‌المللی شدن پیش می‌رود. امروز بسیاری از برنامه‌های علمی کشورها به هم پیوسته و وابسته شده است و از همین جهت، گرایش به شکل‌گیری پروژه‌های علمی عظیم با مشارکت دانشمندان از کشورهای مختلف نیز روزه‌روز بیشتر می‌شود. از سوی دیگر، علم، فناوری و نوآوری با تحولات فضای مجازی و صنعت دیجیتال با سرعت بی‌سابقه‌ای، هم محرک و هم عامل ایجاد تغییرات جهانی محسوب می‌شوند. در چنین شرایطی، طبیعی است که گسترش هوشمندانه دیپلماسی علمی در دستور کار نظام آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران قرار داشته باشد. دیپلماسی علمی به زبان ساده، یعنی بهره‌گیری مؤثر از ارتباطات، همکاری‌ها و تعاملات علمی میان کشورها برای دستیابی به اهداف و برنامه‌های مشترک و همچنین، شکل‌گیری مشارکت‌های سازنده برای به‌زیستی و تعالی مردم دنیا. برخلاف انتظار، امروز علوم انسانی در «دیپلماسی عمومی» نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. می‌دانید که برخی از مسائل و آسیب‌های اجتماعی میان کشورها مشترک است و عوامل برون‌مرزی نیز در شکل‌گیری یا تشدید آنها دخالت دارد؛ بنابراین، علاقه به فعالیت‌های تحقیقاتی مشترک در علوم انسانی نیز مشاهده می‌شود. البته به دلیل وجود اشتراکات فرهنگی و دینی میان ما و کشورهای اسلامی، گسترش دیپلماسی علمی در دایره کشورهای اسلامی از اولویت برخوردار است. به نظر می‌رسد که برای رسیدن به سطح مناسبی از دیپلماسی علمی در علوم انسانی، بسط «گفت‌وگوهای انتقادی» میان دانشمندان ما و دانشمندان کشورهای دیگر لازم است. این گفت‌وگوها فرصت شناسایی علایق مشترک و بستر همکاری را به شکل دقیق‌تر و مؤثرتری به وجود می‌آورد.

برش

● **اهتمام ما همراهی حداکثری با شورای عالی انقلاب فرهنگی برای تحقق مصوبات آن شورا در تحول علوم انسانی است؛ در عین حال، وزارت علوم چند سیاست را در راستای مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی مدنظر قرار داده است. اول، اصرار بر کیفیت بخشیدن به علوم انسانی در حیطه‌های آموزش و پژوهش؛ دوم، بالا بردن سهم علوم انسانی در حل مسائل و معضلات کشور؛ سوم، کمک به بسط نظریه‌پردازی‌ها و نوآوری‌های علمی؛ چهارم، گسترش فضای نقد و آزاداندیشی؛ پنجم، اصلاح و تکمیل آیین‌نامه ارتقای اعضای هیأت علمی براساس اقتضات علوم انسانی.**

● **علوم انسانی در شرایط مطلوب به دنبال صحت و سلامت جامعه است و با رصدهای مداوم و با توصیفات و تبیین‌های عمیق خود و نیز توصیه‌هایی که دارد، این سلامتی و صحت را تا حد قابل توجهی تضمین می‌کند.**

● **فارغ‌التحصیلان رشته‌های گوناگون علوم انسانی در همه مقاطع، بخش مهمی از بدنه فرهیختگان جامعه را تشکیل می‌دهند و در بسیاری از عرصه‌هایی که ممکن است چندان آشکار نباشد، به رشد و تعالی جامعه کمک می‌کنند.**

● **یکی از توقعات مهم نظام آموزش عالی در تحصیلات تکمیلی، پاسخگویی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری در حوزه علوم انسانی به نیازهای کشور است که آن هم یک شاخص مهم در سنجش کیفیت علوم انسانی است.**

● **امروز علوم انسانی در دیپلماسی عمومی نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. می‌دانید که برخی از مسائل و آسیب‌های اجتماعی میان کشورها مشترک است و عوامل برون‌مرزی نیز در شکل‌گیری یا تشدید آنها دخالت دارد؛ بنابراین، علاقه به فعالیت‌های تحقیقاتی مشترک در علوم انسانی نیز مشاهده می‌شود. البته به دلیل وجود اشتراکات فرهنگی و دینی میان ما و کشورهای اسلامی، گسترش دیپلماسی علمی در دایره کشورهای اسلامی از اولویت برخوردار است.**